

دانشگاه علوم پزشکی همدان

روش‌های حل رویدادهای اخلاقی

دکتر رستم گلمحمدی

golmohamadi@umsha.ac.ir

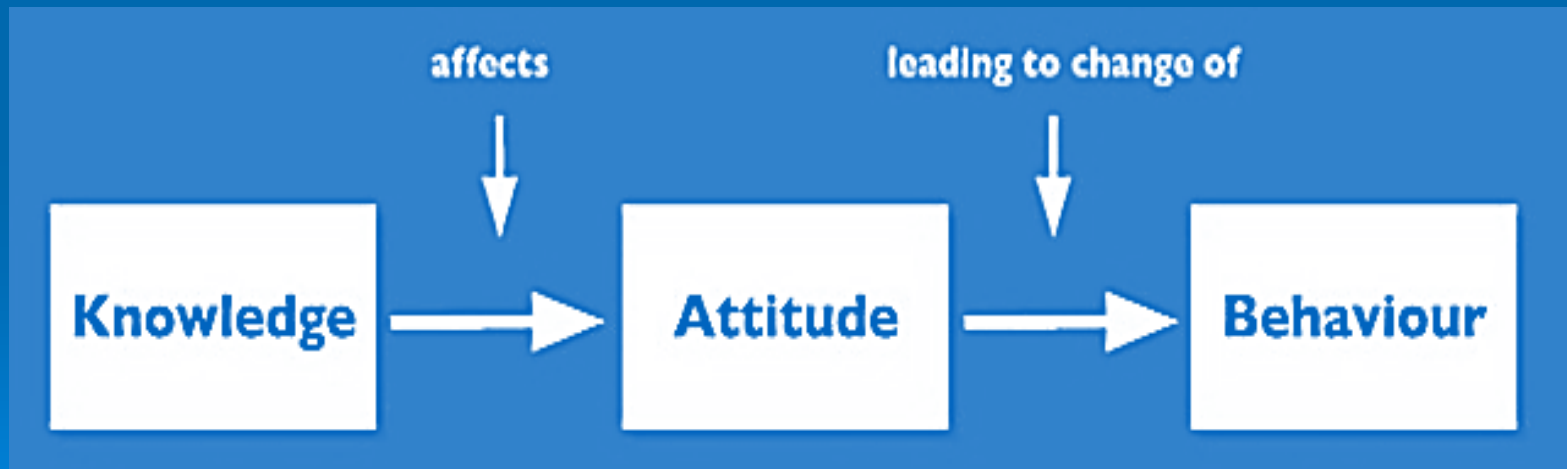

دانش اخلاقی – نگرش اخلاقی – رفتار اخلاقی

صفت اخلاقی – عمل اخلاقی

KAP(Knowledge Attitude Practice)

KAB(Knowledge Attitude Behavior)

باور (Belief) - نگرش (Attitude)

- باورها یا عقیده‌ها، اندیشه‌هایی هستند که فرد به درستی و حقانیت آن‌ها اعتقاد دارد.
- نگرش عبارت است از ترکیبی از دانسته‌ها، باورها و هیجاناتی که شخص را آماده می‌کند تا به موضوعات و دیگران به شیوه مثبت یا منفی نگاه کند.
- باورها سبب ایجاد نگرش می‌شوند. اگر شما باور داشته باشید که نمره دادن اضافی به یک دانشجو باعث نقض اصل عدالت می‌شود، این عامل در ایجاد نگرش منفی شما نسبت به نمره اضافی نقش خواهد داشت.
- آنچه سبب رفتار می‌شود نگرش است. پس نگرش منفی سبب می‌شود که استاد از این کار اجتناب نماید.

منابع رفتار اخلاقی

- خصوصیات فردی و خانوادگی
- تجربیات فرهنگی و عرفی
- باورهای مذهبی
- موازین قانونی عام و مقررات سازمانی
- کدهای اخلاق و کدهای رفتار

اصول اساسی در تنظیم رفتارهای اخلاقی

۱. **عدم اضرار** (عدم ضرر رسانی) Do no harm – Non Maleficent
۲. **سودمندی** یا انجام امور خوب (شامل: تأمین علایق و آسایش فراگیران و خدمات مبتنی بر دانش و صلاحیت لازم در ارائه خدمات علمی و آموزش پاسخگو) Beneficence - Do good
۳. **التزام به حقیقت** (شامل: رهایی از منافع و التزامات متناقض یا عدم سوی گیری در منافع و تعهدات، تکلیف به هشدار دادن و اعلام احتیاطات لازم در مواقع ضروری) Truthfulness - whole truth
۴. **اصل عدالت** در ارائه آموزش به فراگیران (شامل: عدم تبعیض، احترام به تنوع قومیتی و فکری، اجرای متناسب تمام موازین قانونی Justice
۵. **اعتماد متقابل** بین مدرس، فراگیران، نظام آموزشی و جامعه Confidentiality
۶. **رعایت استقلال و اختیار فردی** (شامل: آزاد اندیشی و امکان ابراز و تحلیل نظرات) Autonomy

Ethics Topics موضوعات اخلاقی

- کتمان حقیقت
- سهل‌انگاری در انجام وظایف شغلی
- عدم صداقت در رفتار شغلی
- گزارش‌های خلاف واقع
- تخریب شغل، تخریب همکاران
- عدم بی‌طرفی در قضاوت‌ها
- تخلفات در مشاوره
- افشای اسرار شغلی
- تعارض منافع / اشتراک منافع
- رکود علمی و تخصصی

رویدادهای اخلاقی Ethics Evidence

رویدادهای اخلاق در آموزش امروزه به طور محسوس و مبتلابه در عرصه‌های آموزش نظری و عملی برای اساتید مطرح می‌باشد که تصمیم‌گیری در مورد آنها نیاز به مهارت دارد به طور مثال مواجهه استاد با:

- بی‌نظمی دانشجو در کلاس

- استفاده از تلفن همراه در کلاس

- تقلب در امتحان

- درخواست ارفاق نمره

- هدیه دادن از طرف دانشجو

- عدم رعایت حق همکاران

- پوشش و رفتار شغلی

- مناسبات اجتماعی

اصول حل رویدادهای اخلاقی

۱. آگاه بودن از حقایق (درک کامل موضوع اخلاقی)
۲. شفافیت اخلاقی (شناخت ارزشهای اخلاقی)
۳. شفافیت مفهومی (شناخت تعارضها و برتری ها)
۴. انتخاب راه حل صحیح، نه آسان (دوراهی های اخلاقی معماهایی هستند که در ظاهر فقط یک راه حل را برای ما نشان می دهند که اغلب شامل راه آسان می باشد نه راه درست)
۵. منطقی بودن تصمیم گیری اخلاقی
۶. اقدام به موقع و موثر

روشهای حل رویدادهای اخلاقی

۱. روش خط کش
۲. روش ترازو
۳. روش فلوچارت
۴. روش کشف برتری انتخابها
۵. روش حل نظاممند رویداد

روش خط کش

الگوی ذهنی منفی

الگوی ذهنی مثبت

۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰	۵۵	۶۰	۶۵	۷۰	۷۵	۸۰	۸۵	۹۰	۹۵	۱۰۰
---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

- قبول هدیه غیر اخلاقی است

- قبول هدیه اشکالی ندارد

یکی از راه‌های پیشنهادی برای کمی‌سازی و عینی‌سازی روش خط‌کش، چند خطه کردن معیارهای تصمیم‌گیری بر اساس روش رابینز (Rabinz) است. به طور مثال برای تصمیم‌گیری در مورد قبول یا رد هدیه می‌توان معیارهای زیر را ثبت نمود:

معیار اعتبار	مثبت	محدوده تعلق اعتبار	منفی
مقبولیت قانونی هدیه	قانونی است		قانونی نیست
مقبولیت شرعی و عرفی	مقبول است		ناپسند است
ارزش مادی / معنوی هدیه	بی‌ارزش است		با ارزش است
زمان پیشنهاد هدیه	بعد از انجام کار		قبل از انجام کار
دلیل پیشنهاد هدیه	تبلیغاتی		مالی
پاسخگویی	به دیگران		به خود

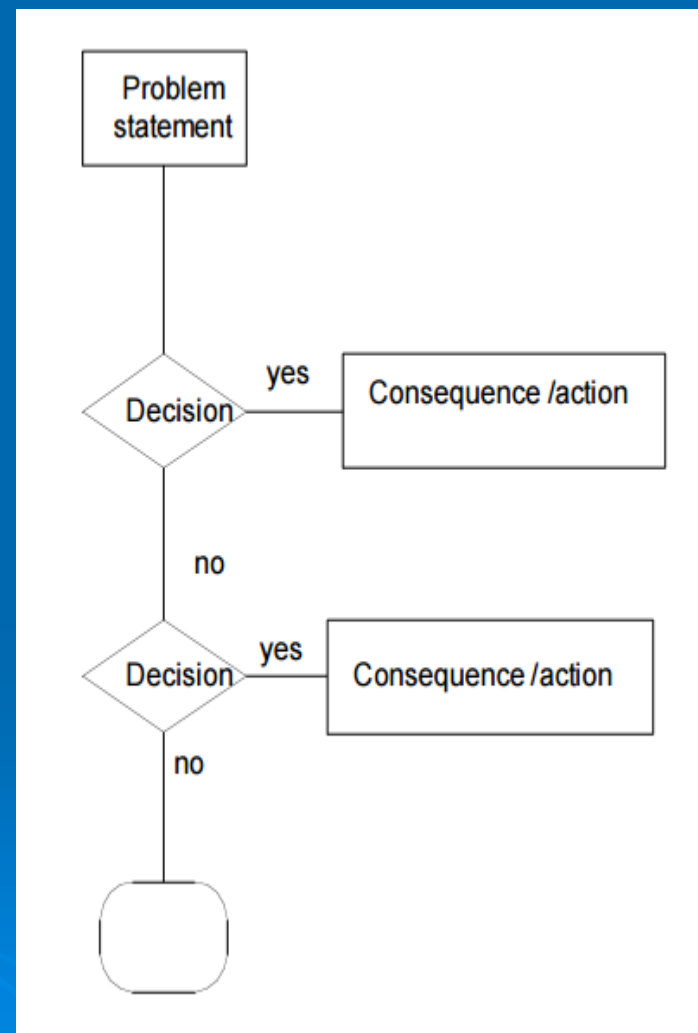
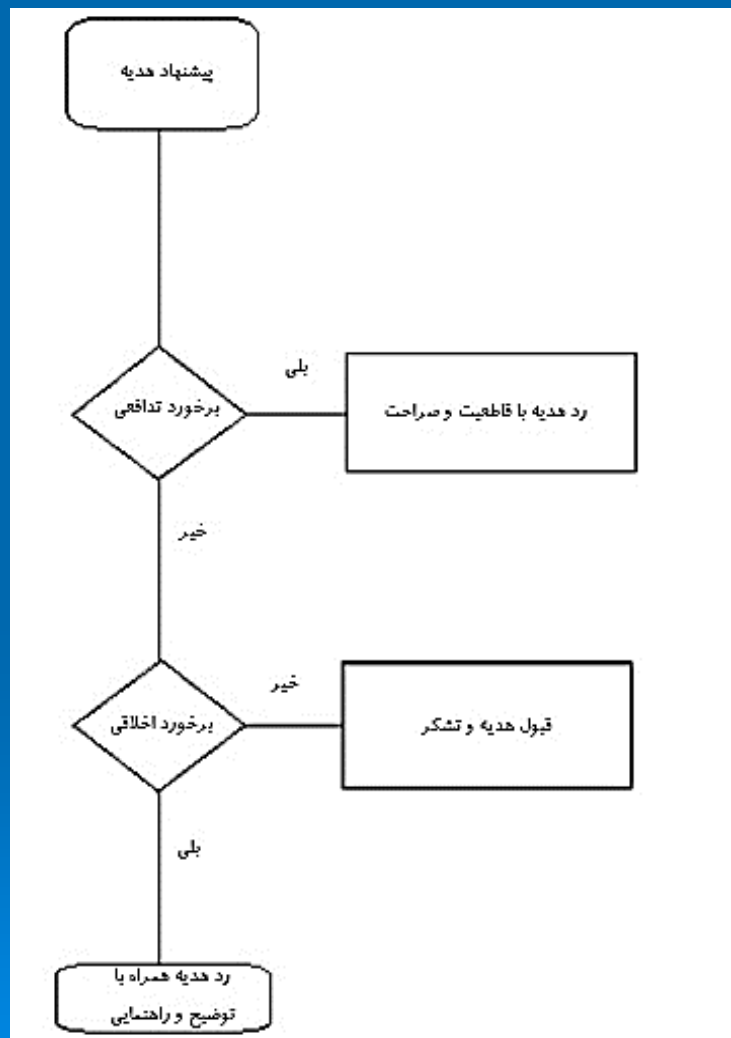
روش ترازو

ضریب اهمیت	معیار نقض ارزش اخلاقی	ضریب اهمیت	معیار ارزش اخلاقی
۳	نگرش منفی	۳	نگرش مثبت
۳	خسارات	۳	منافع عمومی
۷	محدودیت‌های اخلاقی	۷	برتری‌های اخلاقی
۳	پیامدهای منفی نزدیک و دور	۳	پیامدهای مثبت نزدیک و دور
۴	عدم مقبولیت فرهنگی و مذهبی	۴	مقبولیت فرهنگی و مذهبی

روش فلوچارت

روش کشف برتری انتخاب‌ها

در این روش باید بین دو یا چند ارزش اخلاقی که هر یک به نظر درست می‌آیند، یکی را انتخاب نماییم. در اینجا چند حالت متصور است:

۱. ترجیح یکی از راه‌حل‌ها که به‌طور آشکار از سایر آن‌ها ممتاز است و برتری دارد. مثلاً عدالت بر رازداری ارجحیت دارد.

۲. **تکیه بر احساسات درونی برای یافتن راه‌حل**

۳. **راه میانه اخلاقی** (تلاشی مصالحه جویانه که برای همه سودمند خواهد بود و ضمن حفظ ارزش‌های اساسی اخلاقی، منجر به یک راه‌حل پایدار باشد که مقبولیت و اعتماد همه طرف‌های درگیر در موضوع جلب گردد).

روش حل نظام‌مند رویداد Evidence Based Method

این روش برگرفته از روش‌های خلاقانه حل مسئله، خصوصاً روش موسوم به ⁽¹⁾TRIZ است که مبدع آن گنریش آلتشولر^(۲) می‌باشد. اساساً این رویکرد مبتنی بر روش‌شناسی نظام‌یافته و متوالی برای حل ابداعانه مسائل می‌باشد. در این روش حل مسئله شامل: مستند نمودن، شفاف‌سازی، تعیین تضادها، فرموله نمودن رویداد، استفاده از بانک اطلاعات، آماده‌سازی راه‌حل‌های موجود و ابداعی، ثبت کتبی مراحل و اجرای آن است.

1- Teoriya Resheniya Izobrototelskikh Zadatch (Theory of Inventive Problem Solving)

2- Genrich Altshuller

اصول راهنما در روش حل نظام‌مند رویداد

۱. آگاهی کامل نسبت به موضوع و سعی در کشف حقیقت از طریق به دست آوردن اطلاعات ضروری. همه چیز آن گونه که به نظر می‌آید نیست. لایه‌های پنهان موضوع را در نظر بگیرید.
۲. شفاف‌سازی و تحلیل ابعاد موضوع با استفاده از روش همفکری با افراد معتمد و باتجربه و حتی در صورت لزوم گفتگو با سطوحی از مدیران مرتبط.
۳. شناخت مقررات، استانداردها و الزامات اخلاقی و حرفه‌ای متناسب با موضوع مورد بررسی لازمه تشخیص خطا و انحراف احتمالی در موضوع است.
۴. شناخت اولویت‌ها و تشخیص وسعت و شدت پیامدها در انتخاب هر یک از راه‌های اقدام می‌باشد.
۵. همواره خود را در برابر خداوند و قانون و افکار عمومی ببینید زیرا همواره کسانی هستند که شما را زیر نظر دارند و در باره شما قضاوت می‌کنند.
۶. گزینه‌های مختلف برای تصمیم‌گیری اخلاقی را در یک فهرست بنویسید و پیامدهای مثبت و منفی آن را قید نمایید. در مواقع لازم باید آزادی عمل و جسارت داشته باشید. هیچ‌گاه نقطه ضعف به دست دیگران ندهید زیرا ممکن است بعداً از آن بر علیه شما استفاده نمایند.
۷. پیش‌داوری نکنید. همیشه راه جبران خطا و احتمالات ضعیف را هم در نظر بگیرید.
۸. هرگاه که به نقطه تصمیم رسیدید، با شهامت آن را ابراز نمایید و تبعات آن را هم بپذیرید. انجام کار درست ممکن است هزینه داشته باشد. از وظایف خود شانه خالی نکنید تقدیر شما به دست خداوند است.

مراحل کار روش حل نظام‌مند رویداد

- (۱) بررسی و مستندسازی ابعاد مختلف موضوع اخلاقی
- (۲) بررسی موضوع از دیدگاه اصول اعتقادی و مذهبی
- (۳) بررسی موضوع از دیدگاه فرهنگ عمومی و عرف اجتماعی
- (۴) بررسی موضوع از دیدگاه قوانین مدنی، مقررات سازمانی و شرح وظایف شغلی
- (۵) بررسی موضوع از دیدگاه اصول و محتوای کدهای اخلاق و رفتار حرفه‌ای
- (۶) تصمیم‌گیری در مورد انجام رفتار اخلاقی
- (۷) انجام رفتار اخلاقی

انجام رفتار اخلاقی

- ✓ مناسبترین راهکار انتخاب گردد نه آسان ترین آنها
- ✓ از افراد با تجربه مشورت گرفته شود
- ✓ به اهم و مهم توجه شود
- ✓ به علت ها توجه شود نه علامت ها
- ✓ جنبه های مختلف در نظر گرفته شود
- ✓ اصول اخلاقی و رفتار شغلی در نظر گرفته شود
- ✓ پیامد نحوه انجام رفتار اخلاقی در نظر گرفته شود (سازنده باشد)
- ✓ حتی الامکان برخوردها در خفا باشد
- ✓ ناصح عامل باشد